

De Heraut

van de

Reformeerde Kerken in Nederland.

Het auteursrecht van den inhoud van dit blad wordt verzekerd overeenkomstig de wet van 28 Juni 1881 (Staatsblad No. 124.)

Zondag 30 December 1906. No. 1513.

Dit blad wordt geregeld des Vrijdags aan de geabonneerden verzonden. Bijdragen van medewerkers, ingezonden stukken en alles wat verder den inhoud van het blad betreft, te adresseren aan de REDACTIE. Abonnementen en Advertenties aan de ADMINISTRATIE; Bureau: Warmoesstraat 96, in Amsterdam. Inzendingen, die later dan Donderdag 's namiddags te 12 uren worden ontvangen, kunnen voor het nummer van die week niet meer in aanmerking komen.

Abonnementenprijs: franco aan huis, per drie maanden f 1.80, voor België per jaar f 5.30 bij vooruitbetaling, voor het verdere Buitenland en Ned.-Indië per jaar f 9 bij vooruitbetaling. Afzonderlijke nummers f —.10. Abonnementen worden aangegoten door het Bureau te Amsterdam, Boekhandelaren, Postdirecteuren enz. Advertenties: van 1 tot 6 regels f 1.20, voor elken regel meer f —.30. Aanvragen en vermelding van liefdegaven f —.12 per regel.

Zoo moede, dat niemand het zou kunnen uitspreken.

[OUDEJAARS-AVOND.]

Al deze dingen worden zo moede, dat niemand het zou kunnen uitspreken; het oog wordt niet verleid met zien, en het oor wordt niet vervuld van hooren.

Prediker f. 8.

Gaat gij scheiden voor uw denken het tweerlei leven dat Gods kinderen in zich hebben; gaat gij afzonderen het tijdelijk-aardsche, dat zij van hun eerste geboorte, van het geestelijk-eeuwige, dat zij van hun wedergeboorte hebben, dan behoort de Oudejaarsavond zeker tot het eerste, het tijdelijk-aardsche. Gegrond in den kringloop van het aardeleven, in de wisseling der jaargetijden, en deze weer, op haar beurt, in den kringloop van de aarde rondom de zon, is de laatste avond op het einde van twaalf maanden door-en-door aardsch.

Bedenkt gij daar dan nog bij, hoe andere planeten dan onze aarde een veel grooter baan rondom de zon beschrijven; hoe, om iets te noemen, die kringloop bij de planeet Neptunus, meer dan anderhalve eeuw duurt, zoodat, wat voor ons op aarde ruim anderhalve eeuw is, op Neptunus, indien daar denkende wezens waren, één jaar zou zijn, dan wordt onze Oudejaarsavond uw nog aardsch.

Hij is zoo door-en-door tijdelijk-aardsch en aardsch-tijdelijk.

In den hemel, in Gods heilige en heerlijke woning, in het voor ons, door het bloed van Jezus, geopende heiligdom, waar hij, als onze groote priester, voor ons bidt, in die wereld der dingen, die men niet ziet, der dingen, die eeuwig zijn; daar verre achter den wolkenhemel, en boven ons zonnestelsel; daar wordt door de heilige engelen, door de gezaligde menschen niet gerekend met den Oudejaarsavond.

Hij is zoo door-en-door tijdelijk-aardsch en aardsch-tijdelijk de Oudejaarsavond.

Er is zoo voor Gods kind niets in van het geestelijk-eeuwige.

Altijd wanneer gij voor u denken het tweerlei leven dat Gods kinderen in zich hebben, gaat scheiden; wanneer gij voor u denken uw tijdelijk-aardsche van uw geestelijk-eeuwige leven gaat losmaken, gaat afzonderen.

En dat kunt ge wel, en dat scheiden, ontbindende denken heeft, omdat het u door zijn onderscheiden en het tijdelijk-aardsche en het geestelijk-eeuwige leven beter kan doen kennen, ook wel zijn nut; maar ge moet daarbij niet vergeten, dat wat gij dus gescheiden denkt, in de realiteit, in de werkelijkheid niet gescheiden is. Het is er mee als wanneer ge u bij den boom denkt zijn wortel gescheiden van zijn stam en zijn stam van zijn takken; gij kunt dat zoo in het afgetrokkene wel doen, maar zoo is niet de levende werkelijkheid.

En zoo ook is niet bij het Gods-kind in dit leven het tijdelijk-aardsche gescheiden van het geestelijk-eeuwige.

Het is een tweerlei leven, tot in zijn fijnste vezelen dooreengestrengeld; met een wisselwerking, een inwerking op elkander, nog onbegrijpelijker, nog geheimzinniger als dat van uw lichaam en uw ziel, en in uw ziel weer van uw denken en uw willen. Uw tijdelijk-aardsche leven toch, dat ge van uw eerste geboorte hebt, is het leven van uw heilich lichaam in zijn wondere eenheid van lichaam en ziel; en uw geestelijk-eeuwige leven, dat ge van uw tweede geboorte hebt is het leven uit den Geest van Christus, uit God den Heiligen Geest, in uw, met haar lichaam verbonden ziel; een zeker niet minder wondere eenheid.

En om u nu die wondere eenheid van dat tweerlei leven eenigzins in te denken, moet ge u bij tegenstelling herinneren wat de Schrift ons leert van de „bezetenen“; van hen, in wier met hun lichaam op het innigst verbonden ziel een onheilge geest, een daemone, een duivel woning maakte. Uinden ken de wisselwerking tusschen zulk een bozen geest en het heilich-lichaamelijk leven van zulke rampzaligen.

Reeds waar ge zoo uw tweerlei leven hier op aarde in zijn eenheid dus indenkt, ziet ge ook het geestelijke in het aardsche, het eeuwige in het tijdelijke.

En zeker, dan zit er ook in dien laatste avond, op het einde van twaalf maanden, in den Oudejaarsavond dien gij weer beleeft, als in al het tijdelijk-aardsche bij Gods kinderen, iets van het geestelijk-eeuwige.

Dan toch verstaat gij hoe ge, als een kind des Heeren, hier op de aarde in den

tijd, uw geestelijk-eeuwige in uw tijdelijk aardsche leven leeft.

Het geestelijk-eeuwige in het tijdelijk-aardsche.

Totdat ge eens, na uw sterven, van de aarde weg en uit den tijd, in den hemel, het geestelijk-eeuwige zuiver, ongemengd, afgescheiden van het tijdelijk-aardsche zult leven.

Dien „staat der afgescheidenheid“, dat wat voor u ziel onmiddellijk na het sterven komt, kunt ge nauwelijks denken en heel niet voorstellen.

Niet voorstellen, omdat al wat ge u voorstelt, juist genomen is uit het tijdelijk-aardsche; uit de dingen die gezien of gehoord worden.

Al wat ge u daarin dan ook voorstelt is symbool; is figuratief, uitbeeldend.

Eer nog laat het zich denken.

En als gij dan denkt hoe door de zonde in u en om u al het tijdelijk-aardsche is verdorven, bezondeld, verkankerd; en als ge dan, omdat gij een kind des Heeren zijt, omdat gij uit den Geest leeft, vijandschap, haat tegen die zonde hebt, dan kunt ge ook denken wat zaligheid het moet waren, om van al dat verzonnd tijdelijk-aardsche af, louter geestelijk-eeuwig te zijn en te leven.

In den hemel.

Bij u, God, bij u, Jezus.

Onze Catechismus zegt het zoo schoonsober: „dat mijne ziel na dit leven van stonden aan tot Christus haar hoofd zal opgenomen worden.“

Te denken, te bedenken deze dingen, behoort tot het geestelijk-eeuwige, dat voor een kind des Heeren ook in den Oudejaarsavond zit.

Want voor alle menschen is die avond een *memento mori*; een „gedenk te sterven“.

Dat geeft er zijn droef-waardigheidsaankomst. Aan het hooren van de klokken, die uitluiden het stervende jaar, verbindt zich de gedachte aan nog andere doodsklokken.

De kinderen der wereld, die weten, dat zij met hun sterven alles verliezen, zoeken die gedachte dan weg te lachen. Maar den kinderen Gods, die weten, dat het sterven hun gewin is, lacht deze gedachte toe.

Want al doet ook de natuurdift, waarmee zij, als alle wezens, in hun bestaan trachten te volliarden, hen het sterven schuwen; al vrezen zij ook de benauwdheid van den dood, de smarten bij den overgang, bij de geweldadige scheiding van lichaam en ziel; sterker dan die natuurdift en machtiger dan die vreeze is in hun beste oogenblikken hun vaste, wijl in het geloof gegrond, hopen: „om met Christus te zijn.“

Want dat is zeer verre het beste.

En tegen deze gedachte aan sterven; aan ontbonden te worden; aan het losmaken van het levensscheepje van de kust van het tijdelijk-aardsche waaraan het gemeerd ligt, om dan met zijn kostbare lading tot de haven hunner begeerte gebracht te worden; tegen deze gedachte weegt in zulke oogenblikken van heilig enthousiasme bij Gods kinderen slechts op die andere gedachte, die van hier op aarde nog een taak te hebben waaraan zij in Gods dienst moeten arbeiden; die van, dat het voor wie God naast hen geplaatst heeft, nuttiger is, dat zij blijven.

En dan staat het tongetje in het huisje van de weegschaal hunner ziel en weten zij niet wat zij verklaren zullen.

Dan, al is nu ook niet gescheiden uw tweerlei leven dat ge als kind des Heeren hier leeft, en al zit er dus ook voor u in dien tijdelijk-aardschen Oudejaarsavond, welken gij thans weer beleeft, wel degelijk ook het geestelijk-eeuwige, wij mogen toch voor ons denken die scheiding wel maken. Wel maken om „zoo en het voor ons tijdelijk-aardsche en het voor ons geestelijk-eeuwige des te beter verstaan.“

Wij mogen die scheiding maken ook omdat de Schrift er ons in voorgaat.

Zij toch doet dit in dat voor de wereld, die haar, het Woord der Waarheid, niet verstaat omdat zij de Waarheid van het Woord niet geloof, zoo zonderlinge boek: de Prediker.

De Prediker, Koheleth, dat bijbelboek met zijn diep-sombere tonen van pessimisme; van die zielestemming, welke de wereld en het leven van de slechtste, van de donkerste zijde deed beziet.

Voor Schopenhauer, den atheïst, den wijsgeer van het pessimisme het enige lichtpunt in de voor hem onoverstaanbare Schrift; het eenige boek dat hem in den bijbel nog iets goeds doet zien.

Voor het luchthartig optimisme van aan de oppervlakte der dingen levende naamchristenen, een bijbelboek waar zij eigenlijk geen weg mee weten, en waarvan zij dan ook maar niet kunnen begrijpen waarom het in hun bijbel staat.

Maar daarentegen voor al wie in de

christenheid dieper leefden en nog leven; voor al wie in de „vutenheid“ het tijdelijk-aardsche als verzonnd hebben leeren kennen, — om zijn diep-sombere tonen, zoo al niet het kostelijkste, dan toch wel een kostelijk boek uit hun bijbel.

Reeds dat begin: *ijdelheid der ijdelheden, het is al ijdelheid*, dat begin waarin Israël's Wijze aangeeft het thema van wat ik zou willen noemen, zijn lied van de smart; — wat was in de middeleeuwsche christenheid den besten en vroomsten onder haar, dat begin als *vanitas vanitatum et omnia vanitas*! diep in het gemoed gezonken.

„Ijdelheid der ijdelheden“, wij zouden zeggen het „meest ijdele“, en met dat „ijdele“, het oorspronkelijke woord, in onze bijbel met „ijdel“ overgezet, is hetzelfde als Habel of Abel, de naam van Adams tweeden zoon, die maar zoo kort leefde — met dat „ijdele“, dat in het oorspronkelijke allereerst adem, damp, nevel beteekent, wordt dan hier bedoeld het onbestendige, het wezenloose, het nietige.

Het is al ijdelheid, dus ijdelheid, het tijdelijk-aardsche.

En ook wanneer gij nu als christen, als kind des Heeren in onze eeuw geen mysticus en allerminst een ascet zijt, maar „n mens“, die zool niet leeft op, dan toch meeleeft met wat er plaats grijpt op alle terreinen des levens; wanneer gij als kind des Heeren „n mens“ zijt van de activiteit, van het willen, van het willen en handelen, een wilsmensch, een man van de daad, een kracht-mensch, — ook dan zult ge toegeven, dat heel het tijdelijk aardsche al ijdelheid is; dan moet ook u, niet minder dan uw meer contemplatieve, uw meer tot het „beschouwende“ leven zich getrokken voelende broederen van vroeger en later in ook van nu, het *vanitas vanitatum et omnia vanitas* van dat tijdelijk-aardsche diep in het gemoed zijn gezonken.

Altijd wanneer gij het voor u denken losmaakt, scheiden gaat van het geestelijk-eeuwige.

En dat nu doet juist in zijn smarte-woorden, in den uitspraken van zijn diepe tonen de Prediker.

De profonds!

Uit de diepten!

Hoor maar.

„Wat voordeel heeft de mensch van al zijn arbeid onder de zon?“ En dan zegt hij het uit, hoe het alle-geslachten door alles gaat op de selfde wijze.

Het eene geslacht gaat en het andere komt; maar de aarde staat in der eeuwigheid. Ook rijst de zon op, en de zon gaat onder; en zij hijgt naar hare plaats waar zij oprees. De wind gaat naar het zuiden en hij gaat om naar het noorden, de wind gaat steeds omgaande en de wind keert weder tot zijn omgange. Al de beken gaan in de zee; nochtan wordt de zee niet vol; naar de plaats, waar de beken heengaan, derwaarts gaande keeren zij weder.“

Deze opmerkingen der Israëlitische wijsheid hebben ook andere wijzen gemaakt.

Dat komen en gaan van de geslachten der menschen, van geboren worden en sterven al maar door; dat opgaan en ondergaan der zon om weer op- en weer onder te gaan al maar door; dat omloopen van den wind al maar door; dat vloeien van de stroomen naar de zee al maar door; heel dezen al maar eindeloos-doorgaanden kringloop van het natuurgebeuren, — als de wijze van Israël, hebben ook de wijzen van Egypte, van Indië, van Griekenland hem waargenomen.

En ook die andere opmerking, welke de Prediker aan zijn eerste vier toevoegt: „Al deze dingen worden zoo moede, dat niemand het zou kunnen uitspreken; het oog wordt niet verzadigd met zien en het oor wordt niet vervuld van hooren“, — ook deze opmerking omtrent den indruk van onuitsprekelijkheid, vermoeidheid, dien deze eindeloze kringloop van het natuurgebeuren maakt en waarbij het oog dat ziet en het oor dat hoort, nimmer gedaan, nooit geen rust krijgt, ook deze opmerking hebben de wijzen der wereld gemaakt.

In al deze opmerkingen, zoo bij den Prediker als bij hen, beluistert gij de klacht over wat een wijze der vorige eeuw eens genoemd heeft de „slechte oneidigheid.“

Slecht, omdat zij zoo vermoedend is.

En deze klacht is en wordt nog geslaakt door alle diepere denkers, die het tijdelijk-aardsche berien op zichzelf, los van het geestelijk-eeuwige. Die het dus berien of, gelijk de Prediker, slechts langzaam naar hun denken, of, gelijk velen voor en na hem, in werkelijkheid; omdat zij van een band tusschen het tijdelijk-aardsche en het geestelijk-eeuwige niet weten.

Geef nu aan wat de Prediker hier zegt

van dat „zoo moede worden van al deze dingen“, de ruimst mogelijke strekking; pas dat toe, gelijk hij zelf doet, niet alleen op het natuurgebeuren, maar op heel het tijdelijk-aardsche, dus ook op uw leven en dat uwer medemenschen, dan zult ge zijn opmerking over het moede worden van al deze dingen, of over het vermoeiende van dien eindelozen kringloop nog sterker beamen.

Zoo moe, dat niemand het zou kunnen uitspreken.

Zoo onuitsprekelijk vermoeiend.

Dat al maar door gaan; die onveranderlijkheid van het veranderlijke; die bestendigheid van het onbestendige; ook al niet gij er rhytmus, maat, orde in, het is u zoo doelloos en daarom zoo wezenloos, zoo nietig, zoo ijdel.

Vanitas vanitatum et omnia vanitas!

Zoo moede, dat niemand het zou kunnen uitspreken.

Als ge een rad al maar door ziet rondraaien, dan krijgt ge, als ge er lang naar kijkt, bij wat ik zou willen noemen de animistische neiging van den menschelijken geest, de neiging om alles te „bezielen“, — de gedachte, wat moet dat ding moe worden en gij zelf wordt er moe van.

Als het ons eens gegeven ware de aarde te zien draaien om haar as; gegeven ware haar te zien loopen om de zon; de andere planeten, als zij, zich om de zon te zien rondwachten; nooit eens rustend, want niet als bij een muziekdoos, die haar airjes afspelt, is er ook maar een oogenblik van stilstand, 't gaat al maar door, — dan zouden ook wij zeggen: „al deze dingen worden zoo moede, dat niemand het zou kunnen uitspreken“, en voor ons zou het onuitsprekelijk vermoeiend zijn.

Al is het ook waar, dat de energie of het arbeidsvermogen in de wereld constant is, wij menschen, afhankelijk wezens als wij zijn, hebben telkens noodig, dat ons arbeidsvermogen van buiten af gevoerd, onderhouden, dat onze in arbeid verbruikte kracht, door rust wordt hersteld.

Wie weet wat werken is, hetzij met zijn handen of met zijn hoofd, kent die oogenblikken van zoo-moeide-zijn, dat-niemand-het-zou-kunnen-uitspreken. Die oogenblikken kent de man met het schootsvel op het einde van den dag, als het druk aan den winkel of op het fabriek was, en zijn handen niet meer kunnen en het hem pijn in zijn rug en zijn lenden. Onze visschers op zee kennen ze, als zij, in den tijd van de haringteelt, eindelijk met het afgewerkte lijf te kooi zijn gekropen en zij, wanneer na wat slapens, het „Mannen, wij gaan plicht doen!“ ze opschrift en ze opwekt tot het zingen en bidden beneden, dan tegen hun wil moeten roepen: „Ik zak niet!“ Zij kennen ze, de wieden op het vruchtveld, de maaiers op den akker, de hooiers in het hooiland, als de zon ze brandt op den rug, aan het natte zweetlijf plakt het kleed, de wijden, droge mond, in roeien kop, naar adem hijgt, de spieren pijnstijven, 't gebeente als gebroken voelt.

Maar ook kennen die oogenblikken van zoo-moeide-zijn, dat niemand het zou kunnen uitspreken, de winkler achter zijn toonbank, de koopman op zijn kantoor, de handelaar op de beurs; na vele dagen van overkropt-zijn-met-werk, in drukken tijd, in tijd van spanning, van crisis. Onze onderwijzers in hogere en lagere scholen kennen ze, als het zoo loopt tegen de vacantie. Zij kennen ze, de geleerden, die dagen na dagen niet losgelaten werden door een probleem dat zijn oplossing vraagt; de praktijkmenschen, — predikanten, advocaten en artsen, journalisten en propagandisten — in tijden dat er geen asem voor geld is; de studeerenden voor een examen dat nadert, de schrijvers aan een werk dat af moet, de politici van hooger en lager orde bezig lang, druk bezig in tijden dat de hoogste belangen van den staat, het heil van het land op het spel staat.

Zij allen kennen de oogenblikken van 't zoo moe zijn, dat niemand het zou kunnen uitspreken. Het gloeien van het hoofd, de overspanning van de zenuwen, het haast niet meer kunnen denken, het in zijn slaapsluimering dromen van zijn werk en dan, opschrikkend, den slaap weer niet kunnen vatten, om eindelijk weer insluimerend, onverkort voor de zware taak van den nieuwen dag te ontwaken.

Zoo moede, dat niemand het zou kunnen uitspreken.

't Is het onlustgevoel van den zwaren krante, die na het „een kwartiertje opzitten“ of na het verbedden, op uw vraag „hoe 't nu gaat?“, het hoofd boren in de kussens, met een zwakken glimlach op blank-bleek gelaat, u toefluistert: „zoo moe, dat het niet te zeggen is!“

Zoo moede, dat niemand het zou kunnen uitspreken.

Het is dit gevoel dat op den Oudejaarsavond over u komt wanneer gij u denkt het tijdelijk-aardsche en daarin vooral het leven van urelf en dat uwer medemenschen, los van het geestelijk-eeuwige.

In een ondeelbaar „nu“ staat weer de aarde bij haar al maar door kreitsen om de zon, waar zij stond vóór nu twaalf maanden.

En op die aarde ging in die twaalf maanden het leven, het menschen-leven, zijn onveranderlijken gang.

Zij aten, zij dronken; zij namen ten huwelijk, zij werden ten huwelijk gegeven; zij kochten, zij verkochten; zij plantten, zij bouwden. Er zijn geboren en er zijn gestorven.

Zij hebben geweed en zij hebben gelachen; zij hebben gehaat en zij hebben gemind; zij hebben gegriefd en het heeft hun gespeten; zij hebben geoordeeld en zij hebben zich vergist; zij hebben kwaad gedaan en zij hebben er berouw over gehad.

Zij zijn beangst en bezorgd geweest en zij zijn uit hun angsten gered en van hun zorgen bevrijd, om straks weer bezorgd en weer beangst te wezen; zij hebben begeerd en zijn bevredigd, om straks weer te begeeren.

Zij hebben gestreden tegen hun passies en zij zijn er door overwonnen; zij hebben ze overwonnen, om er straks weer tegen te moeten strijden.

Al-maar-door.

En hetgeen er geweest is, hetzelfde zal er zijn, en hetgeen er gedaan is, hetzelfde zal er gedaan worden; zoodat er niets nieuws is onder de zon.

En dat al maar door van hetzelfde, is geweest en zal straks weer zijn ook uw doen.

Waar toe?

Hoe lang nog?

Als gij het u indenkt op den Oudejaarsavond maakt dat vermoeiende doelloos en daarom wezenloos, en daarom zoo nietig, zoo ijdel, al-maar-hetzelfde-doen u zoo onuitsprekelijk moede.

Zoo moedeloos!

Dan, zie nu ook hierin het voordeel van het kind des Heeren boven de kinderen der wereld; van het hebben niet van den geest der wereld, maar van het hebben van den Geest, die uit God is; van het hebben van een tweerlei leven.

Dit gevoel van moeheid; van zoo moede, dat niemand het zou kunnen uitspreken; deze moedeloosheid, op den Oudejaarsavond, kunnen de kinderen der wereld, in een oogenblik van aan het ijdele van al het tijdelijk-aardsche niet-te-willen-denken, wel van zich zetten; maar hun moeheid blijft en de moedeloosheid keert telkens terug.

Immers voor het kind der wereld is alleen het tijdelijk-aardsche, en het geestelijk-eeuwige is hem een dwaasheid en een ergernis.

Maar anders staat het voor het kind des Heeren.

Hij weet, dat ook het geestelijk-eeuwige is. Dat het is.

Voor hem toch is het niet maar een ideaal waarvan hij eens de verwezenlijking wacht; ook niet maar een wereld die hoog boven en los van deze tijdelijk-aardsche staat; want hij, het kind des Heeren, weet: dat het Woord is vleesch geworden.

Gloria in excelsis.

En uit dat vleeschgeworden Woord, uit zijn Jezus, stroomen ze in zijn ziel de stroomen van het geestelijk-eeuwige.

Hij voelt en ondervindt en bevindt dat stroomen van het leven des Geestes in zijn eigen ziel.

En daarom leeft hij het eeuwige in het tijdelijke, het geestelijke in het aardsche.

En daarom ziet hij in het tijdelijk-aardsche het doel van het geestelijk-eeuwige.

De eere, de glorie, de verheerlijking Gods. Het is al om God.

Die alle dingen gemaakt heeft om Zich-zelfswil.

Hij het kind des Heeren weet, dat hij is en leeft en in dat leven werkt voor God; om Hem te dienen.

En dat heel dit tijdelijk-aardsche, en in dat tijdelijk-aardsche aller menschen leven, is om te verheerlijken, om te dienen God.

Wat de wereld niet wil, dat wil hij.

Door Genade.

En op den Oudejaarsavond valt hij voor zijn God in de schuld, dat hij Hem niet gewilliger heeft gediend.

En op den Oudejaarsavond, wanneer het tijdelijk-aardsche los van het geestelijk-eeuwige ook hem zoo onuitsprekelijk moede maakt; ziet hij dat tijdelijk-aardsche door bevinding nu reeds in zichzelf, door het licht van het profetisch Woord in verre toekomst, bij heel de door Jezus verlose menscheit, bij alle menschen in wie God welbehagen heeft, op